

VILEN KÜNNAPU

Foto: Alberto Künnapu

Vilen Künnapu on arhitekt.

Nägemus, visioon, perspektiiv

Oma asja tuleb uskuda, kirjutab Vilen Künnapu.

Üliõpilaspõlves ja noore arhitektina olin üsna osav perspektiivijoonistaja. Tol ajal konstrueeriti perspektiivvaade kahe või enama fookusega, silmapiiri ja silmapunktiga ning see kujutas pilti, mis pidi väljendama maja või terve ansambli olemust. See meenutas veidi šamaanide tervendamist või tulevikunägemist. Šamaan saab nägemuse, kujundab selle visiooniks (perspektiiviks) ja viib siis nägemuse mõtte jõul ellu.

Sõna „perspektiiv“ võib tähendada ka tuleviku tunnetust, laiemat vaadet sellele, mis oli, mis on, mis tuleb. Mulle meeldib sellisel moel teha ka oma projekte, komponeerida maale, õpetada üliõpilasi, pidada loenguid või kirjutada artikleid. Praegune muutusterohke aeg vajabki intuiitvsemaid ja suurest tervikust lähtuvaid lahendusi.

Elmisel sügisel võtsin Tallinna Tehnikakõrgkooli neljanda kursuse üliõpilastega ette Estonia teatri laiendamise projekti. Tahtsime kontrollida, kas uue nõuetekohase ooperilava ja saali kavandamine vana teatri kõrvale oleks võimalik ja mis juhtuks sealse linnaruumiga. Veidi asja sees olles avastasime hämmastusega, et selles peituvad hoopis suuremad ja vägevamad jõujooned kui lihtsalt ühe uue vaatesaali loomine. Analüüsid ümbrust avastasime, et Pärnu maantee algusega toimuv meenutab katastroofi, mida niinimetatud „uue peatänav“ projekt veelgi võimendab. Nimelt kaotaks see tuntavalt autoliiklust ja annaks roheline tule jalgratturitele, tõuksidele, ruladele ja muudele viguritele, mis kõik samastatakse jalakäijatega. Arusaamatu, miks tahetakse uut rulaparki nimetada peatänavaks? Peatänavad on laiad promenaadid hulgaliste autoradade ja parkimiskohtadega kõnnitee ääres. Teame Madridi, Helsinki, St Peterburi, Pariisi peatänavaid, kus võimas linna peatelg on ääristatud paljude huvitavate ehitiste ja monumentide reaga. Telg on otsekui selgroog, millel paiknevad organismi energiakeskused – tsakrad. Need tsakrad annavad linnale elu, need kiirgavad energiat, elustavad linna, nende järgi tuntakse linna väljaspool. Neid rekonstrueeritakse pidevalt ning iga suur ajastu loob ka uue, enda olemust kinnitava objekti.

Pärnu maantee alates Viru hotellist kuni kino Kosmoseni on viimase kahekümne aasta jooksul kaotanud oma vitaalsuse ja tähenduse. Sellele on kaasa aidanud ka autode parkimisridade kaotamine – restoranid ja poed on lahkunud või pankrotti läinud. Tundub, et uued linnaruumi kujundamise võtted, mis on edukad olnud Põhja-Tallinnas ja Rotermanni kvartalis, Pärnu maanteele ei sobi. Siia ongi koer maetud, uus ooperisaal on see võlusõna, mis peatänav uuesti ellu ärataks. Mõne kuuga joonistasime üliõpilastega mitukümmend väga erinevat kompositsiooni. Tekkis omapärane kolmnurk: juugendlik Draamateater, klassitsistlik Estonia ja ülilmoodne uus Estonia. Avastasime, et tegemist on suurepärase võimalusega Tallinna bürokraatiasse sumbunud atmosfääri elustada – see elavdaks ka tervet eesti vaimu ja riiklust. Maailma parimad arhitektid looksid konkursi korras sinna midagi enneolematut ja meie hädad oleksid siis paugupealt läbi. Ei tohi unustada, et oleme siiski nõidraivas! Ja me suudame teha, mida tahame – peab olema vaid visioon või veelgi parem PERSPEKTIIV.

Kannan juba aastaid kaelas indiaani talismani. Kord ühes Berliini muusikapoes plaate valides sattusin müüjannaga vestlema. Kui ta kuulis, et olen Eestist, avaldas ta sügavat austust meie metsade ja müstika vastu. Ta vaatas mind kui Põhjala Tuuslarit. Äkki olemegi põhjamaised maailmapäästjad? Kas ei ole meie muistsed püstkojad, lõkkringid ja pühad

puud need universaalsed templid, mis ongi sakraalarhitektuuri aluseks. On ju kõik tsentraalsed templid oma olemuselt sarnased. Ja kui vormid on sarnased, siis miks peaks nende sisu olema erinev? Miks kõik religioonid võitlevad omavahel, kui nende vorm on sarnane? Võib-olla tekibki kunagi universaalne maailmareligioon, mis on üks kõigile Maa elanikele. Ja võib-olla eelnevadki sellele arhitektide fantaasiad. Ka üliõpilastega suhtlemiseks eelistan mingit ühisriitust, mis erineb mõne kõrgkooli hirmuõhkkonnast. Olemine kui lapsed liivakastis, kus õpetaja ei tea, et ta on õpetaja ja õpilane ei tea, et ta on õpilane.

Ka kunstis toimuvad suured muutused. Maalikunst astub jõuliselt pealavale tagasi. Eesti maalikunstnike liit on endale saanud uue galerii Kadrioru Plazas. Valgus pääseb ringikujulisse neljakorruselisse aatriumi erineva suurusega klaaskuplite kaudu. Maale saab paigutada kaarjatele seintele. Taimeseina taga asub liftitorn – sõidad üles ja hakkad pilte vaadates spiraalselt alla tulema. Umbes nagu Guggenheimi muuseumis New Yorgis. Kadrioru Galerii juhtkond on võtnud suuna professionaalsele maalikunstile, eelistatud on positiivse energiaga pildid, mis ei imiteeri otseselt kunstistiile, vaid meenutavad pigem salapäraseid organisme. Avanäitus oli „Park III“, mis oli võimas akord meie maalikunsti arengus. Järgnesid mitmed isiknäitused ja „Neonaivism“, mille ideeks oli rakendada naivismile omast šamanismi professionaalses kunstis. Termin „neonaivism“ on meie enda poolt leiutatud ja on nii uudne, et alles aeg saab näidata selle nähtuse tõelist sisu. Käesoleval ajal saab Kadrioru Galeriis vaadata suvenäitust „Kunst kunsti pärast“, kus osaleb 35 maalikunstnikku. Väljapanek on üllatavalt positiivne ja põnev. Arvan, et just Kadrioru Plazas kohtuvad arhitektuur ja maalikunst oma parimas konditsioonis. Augusti lõpus avatakse galeriis Soome maalikunstnike suur ülevaatenäitus.

Hiljuti avastasime enda jaoks uue kunstivaldkonna, kus kätt proovida. Nimelt hakkasin maalima pilte, mis baseeruvad renessansi meistrite pühapiltide elementidel. Esimesed maalid on Fra Angelico motiividel. Asja alustasin Giotto pildi „Püha Franciscus kõneleb lindudega“ töötlust. Kasutan meistrite motiive ja maalin enda stiilis ja vabas interpretatsioonis. See on väga huvitav kogemus.

Teame, et kunstis on oluline maagia ja müstika. Läbi selle tunnetan Uut Testamenti, vanu meistreid ja eelkõige iseennast keset suurt lõpmatust. Maalides tekib suurepärase meeoleolu, see ei lahku ka peale tööd. Valmis maali peos hoides on soe tunne – otsekui hoiaks käes ikooni. Tajusin suurt erinevust renessansi ja tänapäeva kunsti vahel.

Renessans taastas klassika, see tõi sisse väga täpse perspektiivi. Moodne kunst aga vabastas maali klassika rangetest reeglitest. Kubism vaatab objekti korruga mitmest küljest, foovid loobusid õhuperspektiivist ja ekspressionistid andsid portreedele tagasi elulisuse ja vabaduse. Seda vabadust tundsin ka siis, kui maalisin „Kristuse ristimist püha Johannese poolt“. Mingi hämmastav energia tekkis just Kristuse näkku, eriti silmadesse. Kunst on ime, ainult seda võin ma öelda.

Mida lausuda lõpetuseks? Tundub, et reaalsust loome me ise. Kui tahame olla õnnelikud, siis oleme. Kui tahame olla õnnatud, siis oleme ka. Sisuliselt programmeerime ennast ise. Näeme visiooni, loome perspektiivi ja asjad juhtuvadki. Me peame lihtsalt uskuma oma asja. Aga uskumine teebki imesid. Ja looja on alati kohal.